

הקב"ה מתחנן אלינו שלא נתעלם ממלך המשיח שהוא בבחינת "אחיך האביון" המשתוקק לגאלנו

אדם בדעתו שהמעשה הוא לתכלית דבר זה של משיח ה' שמו חיים".

והנה מה שכתב בסיום דבריו: "משיח ה' שמו חיים", רבים ראו בכך רמז ברור שהעיד על עצמו שהיתה בו נשמת משיח, ומצינו מקור לכך בדברי ה"בית אהרן" להרה"ק רבי אהרן מקארלין זי"ע (סוף פרשת מסעי לכ"ב תמוז), שמפרש כן כוונת ה"אור החיים" על פי מה ששינו בגמרא (סנהדרין צח:): בענין שמו של משיח:

"מה שמו, דבי רבי שילא אמרי שילה שמו, שנאמר (בראשית מט-י) עד כי יבוא שילה. דבי רבי ינאי אמרי ינון שמו, שנאמר (תהלים עב-יז) יהי שמו לעולם לפני שמש ינון שמו. דבי רבי חנינה אמרי חנינה שמו, שנאמר (ירמיה טז-יג) אשר לא אתן לכם חנינה, ויש אומרים מנחם בן חזקיה שמו, שנאמר (איכה א-טז) כי רחק ממני מנחם משיב נפשי".

הרי מבואר שכל התלמידים העידו על רבם שהוא נשמת משיח, והביאור בזה כי כל צדיק יש לו חלק בנשמת משיח, והתלמידים העידו על רבותיהם שכבר השלימו את חלקם. לפי זה אומר ה"בית אהרן" כי גם ה"אור החיים" הקדוש הרגיש בנפשו שהשלים את חלקו בנשמת משיח עכדה"ק. בספר "סגולת משה" על ה"אור החיים" (השמטות ח"ב בסוף הספר) כתב רמז נאה במה שכתב מ'שיח י"י ש'מו חיים כי ראשי התיבות הן משיח.

ויש לציין בזה מה שכתב ב"שארית ישראל" להרה"ק מוילעדניק זי"ע (שער השוכב"ים דרוש א דף קנח:): "בעקבות משיחא אלו יצא לאור ספר יוסף לחק מהצדיק הגדול רבי חיד"א, תלמידו של רבי חיים אבן עטר בעל האור החיים, שיש בו שני אורות תרין משיחין משיח בן דוד ומשיח בן יוסף, בסוד צדיק הכולל המתקן פגם של כל ישראל".

וצא ולמד ממה שאמרו רבותינו ז"ל במעשה רבי יהושע בן לוי, שכשראהו מלך המשיח שאלו על ישראל שבעולם, ואמר לו רבי יהושע בן לוי כי הם יושבים ומצפים ביאתו, וכששמע כן געה [משיח] החסיד בבכיה רבה מתשוקתו לבוא לגאלם. ולזה רמז באומרו מאחד אחיך, שהוא המיוחד שבאחיך...

ואמרו באחד שעריך, להעיר אליו שהוא מיוחד שבסנהדרין שאין כמוהו מורה, כאומרו (ישעיה יא-ד) ושפט בצדק וגו', ולא למראה עיניו ישפוט וגו', אלא והריחו ביראת ה'... ואמרו בארץ להעיר כי הורתו ולידתו בארץ ישראל הקדושה".

"משיח ה' שמו חיים"

כאן ממשיך ה"אור החיים" להוסיף עוד רמזים בפסוקים אלו, על החובה הגדולה המוטלת עלינו לקרב במעשינו הטובים את ביאת מלך המשיח:

"או ירצה על זה הדרך, אביון באחד שעריך, על פי דבריהם ז"ל שאמרו בספר הזוהר (זוהר חדש פרשת נח כג טור ד) וזה לשונם, אי חדא קהילה או חדא כנישתא יתערון בתיובתא מיד אתי בן דוד, עד כאן. ומעתה אביון, הוא תאב בדבר זה שהוא אחד שעריך, שזה יספיק למלאות תאוותו לבוא ברינה, ואמרו בארץ, העיר מקום תאוותו היא ארץ הקדושה אשר ה' אלהיך נותן לך, שהוא תאב מתי תיפקד העיר היונה חמדת הלבבות.

ויצו ה' לכל איש ישראל שלא יאמץ את לבבו וגו', אלא יתחזק בכל עוז ותעצומות למלאות חשק האחד המיוחד באמצעות מעשה בני אדם, ובפרט במצות הצדקה דכתיב (ישעיה נד-ג) בצדקה תכונני. וגמר אומר מאחיך האביון, פירוש מסיבת אחיך האביון הידוע, שיעריך

בפרשתנו פרשת ראה אנו למדים על מצות צדקה (דברים טו-ח): "כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארץ אשר ה' אלקיך נותן לך, לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון, כי פתוח תפתח את ירך לו... נתון נתן לו, ולא ירע לבבך בתתך לו, כי בגלל הדבר הזה יברכך ה' אלקיך בכל מעשיך ובכל משלח ירך".

וצריך ביאור מה שמייחס הכתוב חשיבות ליד המקיימת מצות צדקה, הן מצד האזהרה: "ולא תקפוץ את ירך", והן מצד המצוה בקום ועשה: "כי פתוח תפתח את ירך לו", שהרי ישנן מצוות רבות שאנו מקיימים על ידי פעולת היד, כמו מצות מילה, השבת אבדה, נטילת ארבעת המינים ועוד, ולא מצינו שיאמר הכתוב בהן: "כי פתוח תפתח את ירך" לקיום המצוה, כי עיקר המצוה היא המילה או השבת האבדה, ופעולת היד איננה אלא אמצעי לקיים המצוה, מדוע אם כן הזכיר הכתוב את פעולת היד דוקא כאן במצות צדקה.

דברי אלקים חיים של ה"אור החיים" הקדוש

פתח דברינו יאיר בדברי אלקים חיים של ה"אור החיים" הקדוש, שמפרש פסוקים אלו על מלך המשיח שהוא בבחינת "אחיך האביון" המשתוקק לבוא ולגאלנו, וראוי לכל אחד מישראל ללמוד ולשנן את דברות קדשו היוצאים מלב טהור בלהבות אש:

"ובדרך רמז ירמוז להעיר הערה גדולה, על אחד המיוחד שבאומה שאליו אנו מקוים ומצפים מתי יבוא, והוא מלך ישראל משיחנו אשר הוא אביון, וכבר נמשל לעני כאומרו (זכריה ט-ט) עני ורוכב על חמור. ורמז הדבר אשר יסובבנו להיות אביון, ואמר בך, פירוש בסיבתך, כי עוונותינו האריכו קיצנו, גם רמז בתיבת בך כי הוא אביון בנו שמתאוה מתי יבוא לגאלנו.

גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה"

אור החיים: "כי יהיה בך אביון מאחד אחיך" - אחד המיוחד שבאומה מלך המשיח שאליו אנו מצפים מתי יבוא

בן איש חי: ד' אצבעות הן כנגד חלקו של בעל הבית, האגודל הנפרד הוא חלקו של העני שאסור לגזולו

צדק"ה היא אותיות צדק ה', כי אות ה' כלולה מב' אותיות - אות ד' כנגד ד' אצבעות, ואות ו' כנגד האגודל

"כי פתוח תפתח את ירך לו" - רק כאשר היד פתוחה ניכר כי האגודל חלקו של העני נפרד משאר האצבעות

והנה מה שרמז הכתוב דוקא כאן במצות צדקה שצריך לרחם על "אחיך האביון" הוא מלך המשיח, הטעם לכך הוא כמו שביאר ה"אור החיים" בדבריו הנ"ל, משום שעתיד משיח לבוא בזכות הצדקה כמו שכתוב (ישעיה נד-ג): "בצדקה תכוני". וכן מבואר בגמרא (שבת קלט.): "אין ירושלים נפדה אלא בצדקה, שנאמר (ישעיה א-כז) ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה". וזהו ששינו בגמרא (ב"ב י:): "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה".

ונראה לבאר הקשר בין שני הפירושים על הפסוק: "לא תאמץ את לבבך ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון" - הפירוש הפשוט שהכוונה בזה על העני והאביון שאין לו במה להתפרנס, והפירוש של ה"אור החיים" הקדוש בדרך רמז, שהכוונה בזה על מלך המשיח שהיא בבחינת אביון שתאב לבוא ולגאול את ישראל, ואגב נזכה להבין ביתר שאת המאמר: "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה".

הביאור בזה, כי מה שסיבב הקב"ה שיהיה אביון בקרב הארץ, כמו שכתוב (דברים טו-יא): "כי לא יחדל אביון מקרב הארץ", הטעם לכך הוא משום שביקש הקב"ה להזכירנו בכך, כי מלך המשיח שהוא בבחינת אביון יושב ומצפה כעני בפתח, מתי כבר יזכה לבוא ולגאול את ישראל, ולכן לעתיד לבוא לא יהיו עוד עניים כמו שכתוב (זכריה יד-כא): "ולא יהיה כנעני עוד בבית ה' צבאות ביום ההוא".

ופירשו בגמרא הכוונה בזה (פסחים נ:): "אין כאן עני". כלומר "כנען" נוטריקון "כאן עני", אבל לעתיד לבוא: "ולא יהיה כנעני" - שלא יהיה עני בישראל. וזהו ששינו בגמרא (שבת ל:): "עתידה ארץ ישראל שתוציא גלוסקאות וכלי מילת שנאמר (תהלים עב-טז) יהי פסת בר בארץ". ולפי האמור הטעם לכך, כי מאחר שהעניים בישראל הם רק כדי שזכור לרחם על משיח שהוא בבחינת אביון, לכן אחרי הגאולה לא יהיה עוד עני בישראל.

ומזה נשכיל להבין כי מאחר שכלל גדול הוא (מגילה יב:): "במדה שאדם מודד בה מודדין לו", נמצא כי על ידי שאנו מרחמים על האביון, שהוא רמז חי על משיח האביון, לתת לו צדקה כדי להחיותו, אנו מעוררים בכך מדה כנגד מדה שגם הקב"ה ירחם על משיח האביון שיבוא ויגאלנו, נמצא כי שני הפירושים על "אחיך

האביון" - האביון הפשוט ומלך המשיח, עולים בקנה אחד כפתור ופרח. ומטעם זה: "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה".

ויש לומר טעם נוסף על צדקה שמקרבת את הגאולה, על פי מה ששינו בגמרא (יומא ט:): "מקדש ראשון מפני מה חרב, מפני שלשה דברים שהיו בו עבודה זרה וגלוי עריות ושפיכות דמים... אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ומצוות וגמילות חסדים מפני מה חרב, מפני שהיתה בו שנאת חנם, ללמדך ששקולה שנאת חנם כנגד שלש עבירות עבודה זרה גילוי עריות ושפיכות דמים".

מעתה מבואר היטב הטעם שמצות צדקה לעניים מקרבת את הגאולה, כי נתינת צדקה מכספו והונו לאחיו העני היא בבחינת אהבת חנם, שאוהב את ישראל אהבה גדולה ומרחם עליו לתת לו מכספו שהרוויח בזעת אפו, ועל ידי זה הוא עושה תיקון נפלא לפגם הנורא של שנאת חנם שהחריבה את בית המקדש.

"כי פתוח תפתח את ירך לו"

ועתה בא וראה דברים נפלאים מתורת ה', כי על פי דברי ה"אור החיים" יפתח לנו פתח להבין מה שבחר הכתוב להזהיר במצות צדקה: "ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון, כי פתוח תפתח את ירך לו", ובדרך אגב ירווח לנו להבין ביאור הטעם במאמר הנ"ל: "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה".

נקדים מרגניתא טבא רמז יקר בדברי הגה"ק רבי יוסף חיים מבבל זי"ע בעל "בן איש חי" בספרו "חסדי אבות" על המשנה (אבות פ"ד מ"א): "איזהו עשיר השמח בחלקו, שנאמר (תהלים קכח-ב) יגיע כפיך כי תאכל אשריך וטוב לך, אשריך בעולם הזה וטוב לך לעולם הבא". ופירש על פי מאמרים (כתובות נ:): "המכובז אל יכובז יותר מחומש

שמה יצטרך לבריות". ויש לומר כי ענין זה רמוז באצבעות היד שהוא מרוויח בהן את לחמו, והנה הדברים בלשון קדשו:

"ובזה פירשתי בס"ד טעם נכון אשר עשה הקב"ה ביד האדם חמש אצבעות, ועשה אצבע אחת שהוא הגודל מובדל מן הארבע אצבעות, והיינו כי קנין האדם עושר ממון ונכסים הכל יתייחס לידיים, כמו שכתוב (דברים ח-יז) כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה... וידוע כי המעשר המובחר הוא חומש, שיתן חומש ממנו לעניים וארבעה חלקים לו לעצמו, וכן אמרו רבותינו ז"ל בגמרא (כתובות ג.) אל יבזז אדם לצדקה יותר מן חומש, ולכן בידיים שהממון יתייחס להן עשה חמש אצבעות, ואצבע אחת שהוא האגודל מובדל מן הארבע, כי הוא כנגד חלק החומש של עניים, וארבע אצבעות הם כנגד ארבעה חלקים הנשארים אצל האדם אחר הפרשת החומש.

ולזה אמר התנא איזהו עשיר השמח בחלקו, הוא מה שנשאר אצלו אחר הפרשת החומש, ולא ישמח באכילת חלק החומש שהוא של עניים, ומביא על זה הכתוב, יגיע כפיך כי תאכל, כלומר אכילתך והנאתך בעולם הזה תהיה כפי הרמז הרמוז ביגיע כפיך, שבו יש ארבע אצבעות לחוד ואצבע חמישי שהוא מובדל ומופרש לחודיה.

ואם אתה עושה כן, לאכול וליהנות כפי הרמז הרמוז בכפיך, אז אשריך בעולם הזה, שאין אתה אוכל מגזילת ממון אחרים, וטוב לך לעולם הבא, דאף על פי שאתה נתת לעניים משלהם ולא משלך, עם כל זה הקב"ה יחשוב לך כאלו נתת משלך, ויתן לך שכר טוב על זה לעולם הבא".

הנה כי כן יומתק להבין בזה אזהרת הכתוב: "ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון", כי כאשר נתבונן נראה כי בשעה שכל האצבעות קפוצות יחד, לא רק שאינו ניכר שהאגודל מופרד משאר האצבעות, אלא זאת ועוד שהוא מחובר עם כל

מה שכתב בשל"ה הקדוש (פרשת וישב בדרוש לחנוכה), כי אות כ"ף פשוטה היא רמז על מצות צדקה שבעל הבית פושט את כ"ף ידו לתת צדקה לעני. הנה כי כן מטעם זה האגודל חלקו של העני הוא כנגד כ"ף פשוטה, שילמד מזה לפשוט כ"ף ידו לתת לעני את חלקו.

מעתה יש לומר כי ענין נפלא זה רמוז בכתוב: **"אם כסף תלוה את עמי את העני עמך" - עמך** הוא אותיות עם כ', כלומר זכור שחלקו של העני נמצא עם האות כ', שהוא האגודל העומד נפרד משאר האצבעות והוא מכון כנגד כ' פשוטה, כדי שתזכור לפשוט את כ"ף ידך לתת לעני את חלקו המגיע לו.

ישראל נמשלו לאגודל שהוא למעלה מד' האצבעות

בדרך זו במסילה נעלה לבאר מאמרם: **"גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה"**, על פי מה שהביא ה"מגלה עמוקות" (אופן קמוז) מאמר חכמינו ז"ל במדרש תנחומא (פרשת עקב אות ד) על הפסוק (דברים כח-א): **"ונתנך ה' אלקיך עליון, אמר רבי לוי מהו עליון, כאליון הזה, אם זכית הרי אתה למעלה מארבע אצבעות, ואם לאו למטה מארבע אצבעות"**. פירוש, המדרש דורש **"עליון"** מלשון **"אליון"** שהוא האגודל, כי על (ויקרא ח-כג) **"בהן ידו"** מפרש בתרגום אונקלוס: **"אליון ידיה"**.

ומפרש ה"מגלה עמוקות" על ואתחנן (אופן קמוז) כי ד' אצבעות הסמוכות זו לזו הן כנגד ד' גלויות: **בבל, מדי, יון, אדום**. נמצא לפי זה כי האצבע הקטנה הנקראת זרת היא כנגד גלות אדום והוא עשו, והרמז בזה זר"ת נוטריקון (איוב לח-טו): **"זרוע ר'מה ת'שבר, וכן רומז מה שמבואר במדרש (שמו"ר לה-ה) שלעתיד לבוא יקבל הקב"ה קרבנות מכל האומות חוץ מאדום הוא עשו, ונרמז באצבע הקטנה זר"ת נוטריקון (משלי כא-כז): ז'בח ר'שעים ת'ועבה**.

אולם האצבע הנקראת האגודל היא רמז על ישראל, וזהו שמפרש המדרש הפסוק: **"ונתנך ה' אלקיך עליון על כל הגוים"**, שתהיה בבחינת האגודל שהוא למעלה משאר האצבעות. ויש להוסיף כי מטעם זה מקדים הכתוב (שם) שהתנאי לכך הוא שמירת המצוות: **"והיה אם שמוע תשמע בקול ה' אלקיך לשמור לעשות את כל מצוותיו אשר אנכי מצוך היום, ונתנך ה' אלקיך עליון על כל גויי הארץ"**. כי על ידי שיהיו ישראל מובדלים במעשיהם הטובים מכל הגוים, יזכו להיות כאגודל הזה שהוא מובדל והוא למעלה משאר ד' האצבעות.

מדרש: "ונתנך ה' עליון", ישראל נמשלו לאגודל שהוא נבדל ועליון על ד' האצבעות שהן כנגד ד' המלכויות

מגלה עמוקות: בגלות נאמר: "יהפוך ידו כל היום", כי הקב"ה הופך את ידו כדי שד' האצבעות יהיו למעלה

דוד המלך שעתיד להיות משיח התפלל על הגאולה: "קומה ה' אל נשא ידיך", כדי שהאגודל יהיה למעלה

"גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה", כי בפתחת היד לתת צדקה לעני מתעלה האגודל על ד' האצבעות

ויש להבדיל ולהפריש החמישי ולתת אותו אל השי"ת ולצדקה והבן זה".

ולפי דברי ה"בן איש חי" יש להוסיף תבלין, כי מטעם זה נתחלקה האות ה' לשתי אותיות ד' עם ו' בתוכה, כי האות ד' היא כנגד ד' אצבעות, שהן רמז על ד' חלקים השייכים אל האדם, והאות ו' שבתוך ה' הנפרדת מן האות ד', היא רמז על האגודל שהוא בצורת אות ו', והוא עומד בנפרד משאר האצבעות כי הוא חלקו של העני. וזהו הרמז בתיבת **"צדק"ה** - צדק ה', שיזכור תמיד צורת ה' המתחלקת לב' אותיות, ד' כנגד ד' חלקים של בעל הבית, ו' כנגד צורת האגודל שהוא חלקו של העני.

"אם כסף תלוה את העני עמך"

ויש לומר בזה עוד רמז נפלא במקרא שכתוב (שמות כב-כד): **"אם כסף תלוה את העני עמך"**. ופירש ב"אור החיים" הקדוש: **"פירוש, אם ראית שהיה לך כסף יותר על מה שאתה צריך לעצמך, שאתה מלוה לעמי, תדע לך שאין זה חלק המגיעך, אלא חלק אחרים שהוא העני עמך, ובזה רמז כי צריך לפתוח לו משלו"**.

נקדים מה שהביא ב"אגרא דפרקא" (אות רעו) הקדמה נפלאה בשם המקובל האלקי הרמ"ז, כי ה' האצבעות היד הן כנגד ה' אותיות הסופיות **מנצפ"ך** לפי סדר זה: האגודל שעומד בפני עצמו הוא כנגד כ' פשוטה, שעומדת בסדר האל"ף ב"ת מובדלת משאר אותיות הסופיות. האצבע והאמה שעומדות סמוכות, הן כנגד ב' אותיות ס' ו' שהן סמוכות באל"ף ב"ת. הקמיצה והזרת שעומדות סמוכות, הן כנגד ב' אותיות ה' ו' שגם הן סמוכות באל"ף ב"ת.

נמצינו למדים מזה כי האגודל שעומד נפרד משאר האצבעות הוא כנגד כ' פשוטה שעומדת נפרדת משאר האותיות. ויש לומר הרמז בזה לפי

האצבעות, ולכן מזהיר הכתוב: **"ולא תקפוץ את ירך מאחיך האביון"**, שלא לתת לו צדקה על ידי שתתעלם שחלקו של העני נמצא אצלך, **"כי פתוח תפתח את ירך לו"**, כדי שתראה ותזכור שהקב"ה ברא את האגודל מופרד משאר האצבעות, ללמדך שחלקו של העני נמצא עמך ואסור לך לגזול ממנו.

אות ה' מתחלקת לשתיים - ד' אצבעות והאגודל

רחש לבי דבר טוב להשתעשע בדברי ה"בן איש חי", לבאר בזה מה שמבואר בזוהר הקדוש באדרא זוטא (פרשת האזינו רצב). כי **"צדק"ה** היא אותיות צדק ה', לרמז שעל ידי מצות צדקה אנו זוכים להמתיק צד"ק שהיא מדת הדין, ולהפכה לרחמים בבחינת צדק"ה, ובלשון קדשו:

"תא חזי כד מתבסמא האי צדק ממשפט, כדין אקרי צדקה ועלמא מתבסמא בחסד ואתמליא מניה, דכתיב (תהלים לג-ה) אוהב צדקה ומשפט חסד ה' מלאה הארץ". [ויש לציין מה שפירש רש"י (תענית ח. ד"ה שנאמר): **"צדק משמים נשקף, צדקה אין כתיב כאן אלא צדק דמשמע דין"**. הרי מבואר כי צדק הוא דין וצדקה חסד].

ויש לבאר עוד ענין הרמז בתיבת **צדק"ה** - צדק ה', על פי מה שכתב המהר"ל מפראג ב"נתיבות עולם" (נתיב הנדיבות פ"א) לבאר הענין שלא לבזבז יותר מחומש:

"ומה שאמר המבזבז אל יבזבז יותר מחומש... כי עד ד' שייך אליו דוקא כי הוא אדם גשמי, ואם יוותר יותר מחומש הוא מחסר עצמו כי עד ד' הוא שלו. וזה נרמז בה"א כי כל האותיות הם גוף אחד, חוץ מן ה"א שיש בה שני חלקים, האחד הוא ד' והשני הוא הנקודה שהוא בתוך הד' עד שנעשה מזה ה"א, ודבר זה מורה לך כי החמישי נבדל מן הארבע שהם השטח שהיא גשמית...

צדקה שמקרבת את הגאולה", כי מאחר שבמצות צדקה נאמר: "לא תקפוץ את ירך מאחיק האביון, כי פתוח תפתח את ירך לו", אשר הביאור בזה הוא לפתוח את היד, כדי לראות את האגודל חלקו של העני מופרד משאר ד' אצבעות היד, ללמדנו שאסור לנו להשתמש בחלקו של העני, נמצא כי בפעולה זו אנו מעוררים גם את הגאולה, שאז יהיו ישראל שהם בבחינת האגודל למעלה מכל האצבעות, לכן יפה אמרו: "גדולה צדקה שמקרבת את הגאולה".

לסיום הנה מה טוב ומה נעים שבת אחים גם יחד, לשלב את הפירושים של החוט המשולש מאורי עולם, ה"אור החיים" הקדוש, ה"מגלה עמוקות", וה"בן איש חי" בפונדק אחד, בפסוק המדבר על מצות צדקה:

"כי יהיה בך אביון מאחד אחיך באחד שעריך בארצך אשר ה' אלקיך נותן לך". פסוק זה כולל שני פירושים, בדרך הפשט הכוונה בזה על עני ואביון שאין לו משלו, ובדרך רמז הכוונה בזה כדברי ה"אור החיים" על מלך המשיח שהוא בבחינת אביון בהיותו משתוקק לבוא ולגאול את ישראל מהגלות, ועל כך מתחנן הקב"ה אלינו: "לא תאמץ את לבבך", להתעלם משני אביונים הללו, "ולא תקפוץ את ירך מאחיק האביון", שלא לתת לו צדקה, אשר כפי שלמדנו מדברי ה"בן איש חי" החלק שלו הוא האגודל הנפרד משאר האצבעות.

כי אם תקפוץ ח"ו את ירך מאחיק האביון, תגרום בכך שלא למלא את רצונו של אחיך האביון, הוא דוד המלך, משיח צדקנו, שמתפלל: "קומה ה' אל נשא ידיך", להשליט את ישראל שנמשלו לאגודל על ד' המלכויות כדברי ה"מגלה עמוקות", לכן זכור נא "כי פתוח תפתח את ירך לו", לתת צדקה לאחיק האביון שחלקו הוא האגודל, ועל ידי זה תתן צדקה גם למלך המשיח שיבוא ויגאלנו במהרה בימינו אמן

של משה עושות מלחמה או שוברות מלחמה. אלא לומר לך בזמן שישראל מסתכלין כלפי מעלה ומשעבדין את לבם לאביהם שבשמים היו נוצחות ואם לאו היו נופלות". ולכאורה הקושיא עדיין במקומה עומדת, מדוע כתוב: "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל", הלא אין הדבר תלוי בידיו של משה.

אך לפי האמור יש לומר הביאור בזה, כי כאשר שעבדו ישראל את לבם לאביהם שבשמים, השפיע הקב"ה כח למשה שהיה כנגד כל ישראל, שיוכל להרים את ידיו כדי שהאגודל יהיה למעלה משאר האצבעות, לעשות בכך פועל דמיון שיתעלו ישראל על כל אומות העולם, ועל זה נאמר: "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל".

ועל זה אמר הכתוב: "וכאשר יניח ידו וגבר עמלק", כי אם לא היו ישראל משעבדים את לבם לאביהם שבשמים, לא היה בכוחו של משה להחזיק את ידיו למעלה, ועל ידי שהניח את ידיו גבר עמלק, כי בזמן הנחת הידים אין האגודל למעלה משאר האצבעות, ועל ידי זה עמלק שכולל את כל ד' המלכויות בבחינת (במדבר כד-כ): "ראשית גוים עמלק", מתגבר בכל ד' האצבעות על האגודל שהם ישראל.

"קומה ה' אל נשא ידיך"

ויש לומר שעל זה התפלל דוד המלך (תהלים י-ב): "קומה ה' אל נשא ידיך אל תשכח ענוים". על פי המבואר בזה הקדוש (פרשת לך לך פב): כי דוד המלך עצמו יהיה מלך המשיח: "דוד מלכא חי לעלמין, ואפילו ביומי מלכא משיחא איהו מלכא". וזהו שהתפלל על הגאולה: "קומה ה' אל נשא ידיך" - כלפי מעלה, כדי שיהיו ישראל למעלה כאגודל הזה שהוא למעלה מד' האצבעות, "אל תשכח ענוים" - בניך ישראל הנמצאים בשעבוד בד' הגלויות.

מעתה יאירו עינינו להבין הקשר בין מצות צדקה לגאולה העתידה כמאמרם: "גדולה

נחזור לדברי ה"מגלה עמוקות" שמפרש בזה דברי המקונן (איכה ג-ג): "אך בי ישוב יהפוך ידו כל היום". כי בזמן הגלות הופך הקב"ה כביכול את ידו, באופן שד' האצבעות כנגד ד' הגלויות הן למעלה, ואילו האגודל שהוא כנגד ישראל הוא למטה, וזה רומז על שליטתן של אומות העולם על ישראל עכדה"ק.

"הרימותי ידי אל ה'"

חשבתי דרכי לבאר בזה מה שאמר אברהם אבינו (בראשית יד-כב): "ויאמר אברם אל מלך סדום הרימותי ידי אל ה' אל עליון קונה שמים וארץ, אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם". על פי המבואר במדרש (ב"ר מב-ב) כי אברהם שיצא למלחמה כנגד ארבעת המלכים הוא רמז על ד' הגלויות:

"ויהי בימי אמרפל. כשם שפתח בד' מלכויות כך אינו חותם אלא בד' מלכויות, את כדרלעומר מלך עילם, ותדעל מלך גוים, ואמרפל מלך שנער, ואריון מלך אלסר, כך אינו חותם אלא בד' מלכויות, מלכות בבל ומלכות מדי ומלכות יון ומלכות אדום".

מעתה יש לומר כי זהו שאמר אברהם אבינו הראשון, שעשה הכנה לשליטתם של ישראל בגאולה העתידה על כל ד' הגלויות: "הרימותי ידי אל ה'" - כדי שהאגודל יהיה למעלה משאר ד' האצבעות, לעשות בכך פועל דמיון שיתעלו ישראל על כל אומות העולם, ועל זה הוסיף לומר למלך סדום: "אם מחוט ועד שרוך נעל ואם אקח מכל אשר לך ולא תאמר אני העשרתי את אברם", כי חפצו של אברהם היה שלא נצטרך לקבל פרנסתנו מהאומות שאנחנו תחתיהן, כמו שיהיה בגאולה העתידה שיקבלו ישראל עיקר השפע.

יומתק לרמז ענין זה גם במקרא שכתוב במלחמת עמלק (שמות יז-יא): "והיה כאשר ירים משה ידו וגבר ישראל וכאשר יניח ידו וגבר עמלק". שנינו על כך במשנה (ר"ה כט): "וכי ידיו

לרפואה שלימה של הגאון רבי שלום חיים בן עליזה שליט"א נדבת דר. רפאל ולימור מהדב הי"ו

לקבלת המאמרים באימייל: mamarim@shvileipinchas.com